Nr 34

Finansutskottets betänkande i anledning av motion om minskning av statligt och kommunalt egenregibyggande.

I motionen 1974:1200 av herr Wennerfors (m) hemställs att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t anhålla om att åtgärder vidtages för att minska egenregibyggandet.

Motionären anför att de offentliga investeringarna i allt större utsträckning företas i egen regi, vilket följaktligen medför att marknaden för existerande entreprenadföretag minskar. Under de senaste åren har stat och kommun företagit investeringar i byggnader och anläggningar i egen regi för minst 6 miljarder kronor per år. De statliga byggnads- och anläggningsarbetena i egen regi uppgick sålunda 1971 till ca 4 miljarder kronor, motsvarande ungefär 75 % av statens totala byggnadsinvesteringar. För kommunerna utgör motsvarande tal cirka 2 miljarder kronor respektive 25 %. Ökningstakten är cirka 5 % per år. Härigenom har entreprenadföretagen drabbats av svåra följdverkningar genom friställningar av arbetskraft och maskiner men samtidigt har också arbetena genomförts utan den nödvändiga konkurrens som skulle hålla de offentliga utgifterna nere. Även om det är svårt att statistiskt säkerställa, anser motionären nämligen att man erfarenhetsmässigt vet att entreprenader är billigare än arbeten i egen regi. Motionären pekar på att man i vissa kommuner helt tycks bortse från kostnadsaspekten vid valet av regiform, t. o. m. att man flerstädes saknar vetskap om kostnaderna för den egna produktionen.

Det mest omfattande egenregibyggandet sker på vägbyggandets område, där staten 1971 använde 1 miljard av totalt 1,5 miljarder kronor för arbeten i egen regi. I detta sammanhang påtalar motionären att vägverket med AMS-bidrag själv utför vägarbeten vintertid, vilket skapar sysselsättningsbekymmer och otrygghet för de enskilda vägarbetarna. Vidare poängteras att AMS utför en omfattande egenregiverksamhet i Norrland och härigenom bidragit till att konkurrera ut privata företag.

Motionären anför avslutningsvis att han inte finner några starkare argument för egenregiverksamhet.

Utskottet. Byggnadsindustrin i Sverige har under de senaste åren genomgått en strukturomvandling, vars effekter torde förbli kännbara ännu några år. En av förklaringarna till denna utveckling är en vikande efterfrågan på bostäder, särskilt hyreshus, samt en nedgång i kommunernas investeringar. De totala investeringarna i byggnader och anläggningar beräknas för innevarande år volymmässigt ligga ca 5 % under nivån för 1969.

När det gäller de offentliga myndigheternas egenregiverksamhet är statistiken ofullkomlig. Enligt statistiska centralbyråns produktionsstatistik var det samlade produktionsvärdet år 1972 för statens, kommunernas och de allmännyttiga bostadsföretagens egenregiverksamhet 7,6 miljarder kr., varav staten svarade för 4,6 miljarder, kommunerna för 2,4 miljarder och de allmännyttiga bostadsföretagen för 0,6 miljarder kr. Någon mer långsiktig tendens till ökande andel för egenregiverksamheten tyder statistiken ej på. Beräknat som andel av det totala produktionsvärdet för branschen var den offentliga egenregiverksamheten lika stor år 1972 som år 1965, eller sammanlagt en knapp fjärdedel. Om däremot perspektivet begränsas till 1970-talets första år har en uppgång av andelen egenregi skett för såväl stat som kommun. Möjligheterna till en närmare analys av egenregiverksamheten är dock begränsade.

När det gäller det krav på en generell minskning av det offentliga egenregibyggandet som reses i motionen begränsar sig utskottet av naturliga skäl till de statliga myndigheternas verksamhet.

Utskottet vill understryka att de statliga myndigheternas egenregibyggande principiellt utgör ett alternativ till entreprenad. I sådana fall där myndigheterna väljer att låta utföra byggnadsprojekt på entreprenad skall upphandlingskungörelsen tillämpas. Enligt utskottets bedömning bör samma stränga krav på affärsmässighet tillämpas vid valet av egenregiverksamhet. Beslut att bedriva egenregiverksamhet bör således baseras på analyser av verksamhetens för- och nackdelar och kostnadskalkyler för alternativa regiformer.

Självfallet kan en myndighet vid sidan av kortsiktiga lönsamhetskriteria finna andra fullgoda motiv för verksamhet i egen regi. Som exempel kan nämnas att förekomsten av egenregiverksamhet kan utgöra en positiv konkurrensfaktor vid upphandling, egenregiverksamhet kan ge insyn i byggbranschen och kunskap om kostnader och produktionsteknik vilket kan stärka myndighetens ställning som beställare. Dessutom kan verksamhet bedrivas i rent sysselsättningsskapande syfte och får därmed bedömas i annan ordning.

Utskottet förutsätter att statliga myndigheter fortlöpande noga prövar i vilken regiform de bäst kan bedriva sin byggnads- och anläggningsverksamhet och att egenregiverksamheten avpassas så att en ekonomiskt rationell produktion främjas. Utskottet finner inte skäl att hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att minska egenregibyggandet, varför motionen avstyrks.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1974:1200.

Stockholm den 12 november 1974

På finansutskottets vägnar
NILS G. ÅSLING

Närvarande vid beslutet: herrar Åsling (c), Ekström (s), Kristiansson (c), Franzén (s), Löfgren (fp), Larsson i Karlskoga (s), Fågelsbo (c), Jansson (s), Söderström (m), Pettersson i Malmö (s), fru Söder (c), herrar Wirtén (fp), Gadd (s), af Ugglas (m) och Werner i Tyresö (vpk).

GOTAB 74 8266 S Stockholm 1974